

Jaarrekening 2021

Stichting Alde Fryske Tsjerken

Inhoudsopgave

Verslag van het Bestuur	3
Balans per 31 december 2021	6
Staat van baten en lasten 2021	7
Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening	8
Toelichting op de balans per 31-12-2021	11
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	17
Toelichting op de staat van baten en lasten	18
- Baten	18
- Lasten	20
- Financiële baten en lasten	26
Overige gegevens	27
Verklaring van de accountant	28
Bijlage:	
- 1 Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen	32

Verslag van het bestuur

Doelstelling

In de statuten van de stichting Alde Fryske Tsjerken is de doelstelling van de stichting in artikel 2 als volgt vastgelegd:

- 1 De stichting heeft ten doel het herstel en de instandhouding van uit historisch oogpunt belangwekkende kerkgebouwen met aan- en toebehoren in de provincie Fryslân en het wekken van publieke belangstelling voor dergelijke gebouwen, en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.
- 2 De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:
 - a. Het verwerven, bewaren, herstellen, restaureren en beheren van de in lid 1 bedoelde kerkgebouwen met aan- en toebehoren;
 - b. Het gebruiken of doen gebruiken van de bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren op passende wijze;
 - c. Het geven van adviezen en verstrekken van inlichtingen betreffende beheer, herstel en instandhouding van de in lid 1 bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren;
 - d. Het maken van propaganda en het doen verschijnen van geschriften en boekwerken betreffende gebouwen als in lid 1 bedoeld;
 - e. Andere wettige middelen.

Activiteiten

Het kalenderjaar 2021 kende twee grote onderwerpen:

- de coronapandemie die delen van onze activiteiten in en rond onze kerken nog steeds sterk hebben beïnvloed; desondanks biedt het activiteiten- en jaarverslag 2021 een goed inzicht in wat er wél is gedaan.
- Het nieuwe koersplan 2021 – 2024 is van start gegaan met enerzijds veel continuïteit en tegelijkertijd de start van vele nieuwe initiatieven waar het jaarverslag van getuigt.

Uiteraard konden ook veel activiteiten wél doorgang vinden. We noemen hier de uitvoering van onderhoud: in 2021 zijn voor een bedrag van € 511.710 (2020: € 689.159) aan werkzaamheden voor diverse kerken verricht, waaronder de afrondende restauratiewerkzaamheden voor de kerk van Augsbuurt.

Het aantal kerken in beheer bij de stichting is in 2021 uitgebreid met één tot een totaal van 55. Het betreft hier de overdracht van de kerk van Harich.

In 2021 is de fusie tot stand gekomen tussen de Stichting Alde Fryske Tsjerken en de Stifting Stipefûns fan 'e Stichting Alde Fryske Tsjerken. Laatstgenoemde stichting leed een slapend bestaan, waardoor een fusie voor de hand lag. In de balansopstelling van de 'verkrijgende' stichting is deze fusie verwerkt in 2021; dit wordt nader toegelicht op pagina 13 bij de specificatie van de vermogenssituatie

Vermogensopbouw

SAFT probeert op verschillende manieren vermogensopbouw te bewerkstelligen ten behoeve van de instandhouding en het gebruik van de kerken. De werkzaamheden van de stichting, zowel de apparaatskosten als ook het onderhoud, zijn maar beperkt subsidiabel, reden waarom deze vermogensopbouw essentieel is om aan de doelstelling op de middellange en lange termijn te kunnen voldoen. De doelstelling hierbij is dat de kerken sober en doelmatig worden onderhouden en waarin tegelijkertijd wel de noodzakelijke voorzieningen aanwezig zijn om activiteiten in de kerken te kunnen

laten plaatsvinden. In principe wordt gewerkt met een horizon van 'oneindig', in de praktijk is veertig jaar vaak het uitgangspunt. Deze termijn is echter in de beginjaren niet gehanteerd. De eerste 38 kerken van SAFT zijn overgenomen nagenoeg zonder meegeefsommen. Toentertijd was onderhoud volledig subsidiabel zodat de noodzaak hiertoe niet bestond. Dit heeft tot gevolg dat de stichting ondanks haar groeiende vermogen, zeker nog niet de genoemde minimaal gewenste horizon van 40 jaar kan invullen in de volle breedte van haar bezit. De stichting zal dan ook de komende jaren haar vermogen verder moeten laten groeien.

De vermogensopbouw komt op de volgende wijze tot stand:

- Bij overname van kerken wordt een meegeefsom gevraagd. De richting voor de hoogte van de meegeefsom wordt bepaald op de eerder genoemde 40 jaar. Hierin worden posten voor achterstallig onderhoud, onderhoudslasten, apparaatskosten en exploitatielasten meegenomen. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden van een kerkelijke gemeente wordt aan beide kanten gezocht op welke wijze dit het beste ingevuld kan worden. De toegevoegde waarde van de kerk aan het bezit van SAFT, de andere voorzieningen in het dorp, de aanwezigheid van een plaatselijke commissie en ook de activiteiten die in de kerk gehouden kunnen worden, zijn echter medebepalend.
- Het vermogen van SAFT wordt belegd, zodat hier een stabiel rendement uit ontvangen kan worden op de lange termijn. SAFT heeft er inmiddels voor gekozen om alleen nog duurzame derivaten aan te trekken (ESG-keurmerk). Dit gezien de maatschappelijke doelstelling van SAFT om duurzaam behoud en gebruik van kerken als cultureel erfgoed te bewerkstelligen. Daarnaast belegt SAFT in grond, die weer verpacht wordt. Deze grond kan verkregen worden als onderdeel van een meegeefsom, maar kan ook aangekocht worden. Gelet op de grondslagen voor opstelling van de jaarrekening (zie pagina 8) is de verdeling van belegd vermogen in een risicomijdend deel en een risicodragend deel ultimo 2021 resp. 78% en 22% (bestuursbeleid is gericht op resp. 67% en 33%).
- SAFT is tevens voor haar vermogensopbouw afhankelijk van legaten, nalatenschappen, donaties en fondsen. Tot onze vreugde zijn de activiteiten van de stichting regelmatig reden om dergelijke giften aan de stichting te schenken. Door de ontvangst van deze middelen kan verder gewerkt worden aan de noodzakelijk opbouw van het vermogen. Zo wordt het ook op termijn mogelijk om de leefbaarheid van het platteland van Fryslân te versterken en onze monumentale kerken te behouden.

Exploitatiesaldo / Resultaatverdeling

Het exploitatiesaldo over het boekjaar 2021 is uitgekomen op een bedrag van € 993.308. In de resultaatverdeling binnen het eigen vermogen betekent dit dat is toegevoegd a) € 4.071 aan de continuïteitsreserve, b) € 969.737 aan bestemmingsreserves en c) € 19.500 aan bestemmingsfondsen.

Baten

De totale baten ad € 2.477.227 zijn mede beïnvloed door incidentele baten; zo is er een bedrag ontvangen van € 250.000 ten behoeve van de toekomstig onderhoud van de kerk van Harich. Ook is een bedrag van € 895.442 ingeboekt uit nalatenschappen en legaten. Voor de dekking voor onderhoud en restauraties is als bate verwerkt een bedrag van € 511.710. De provincie Fryslân droeg een boekjaarsubsidie bij van € 282.500.

Lasten

De totale lasten ten bedrage van € 1.617.314 zijn als volgt inzichtelijk te maken:

- Besteed aan de doelstellingen € 921.906 waarbinnen de stichting een bedrag heeft verantwoord van € 511.710 als onderhouds- en restauratiekosten voor de kerken. Voor exploitatie van de kerken is een bedrag uitgegeven van € 175.212. In 2021 is verder een bedrag van € 234.984 besteed voor dekking van tekorten op nieuwe door het bestuur goedgekeurde onderhouds- en restauratieprojecten.
- Werving van baten € 101.679 (€ 163.267 in het jubileumjaar 2020).
- Beheer en administratie € 593.729; dit niveau komt ongeveer € 90.000 hoger uit dan de realisatie 2020.

Saldo financiële baten en lasten

Het positieve saldo van € 133.395 is samengesteld uit verschillende onderdelen. Hier worden genoemd het positieve koersresultaat op beleggingen van € 286.991 en het negatieve resultaat van € 220.322 vanwege de waardevermindering van het grondbezit.

Overige belangrijke ontwikkelingen na 31-12-2021

Zoals bij iedere jaarovergang het geval is, vinden er gesprekken met 'kerken' plaats over overname. Zo ook nu. Nog niet bekend is wat de einduitkomsten zullen zijn, maar dat die in geval van overname impact op de organisatie zowel organisatorisch als financieel zullen hebben, is evident.

Sinds november 2021 denkt het bestuur van de stichting na over een revisie van de statuten, met name met het doel om de bestuursstructuur te actualiseren; de afloop van dit proces wordt verwacht in de eerste helft van 2022.

Balans per 31 december 2021

(bedragen x €)

	31-12-2021	31-12-2020
Activa		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	3.301.300	2.451.201
Financiële vaste activa	2.332.464	868.064
Totaal vaste activa	5.633.764	3.319.265
Vlottende activa		
Vorraden	1	1
Vorderingen en overlopende activa	570.637	154.890
Liquide middelen	5.899.355	7.487.455
Totaal vlottende activa	6.469.993	7.642.346
Totaal activa	12.103.757	10.961.611
Passiva		
Eigen vermogen		
Continuïteitsreserve	477.463	381.483
Bestemmingreserves	9.782.038	8.812.301
Bestemmingsfondsen	112.264	92.764
Totaal eigen vermogen	10.371.765	9.286.548
Langlopende schulden	129.200	193.800
Lopende onderhoudsprojecten	1.358.050	1.250.451
Kortlopende schulden en overlopende passiva	244.741	230.821
Totaal passiva	12.103.757	10.961.611

Staat van baten en lasten 2021

(bedragen x €)

	2021	2020
Baten:		
Baten uit eigen fondsenwerving	1.513.305	747.250
Baten voor lopende onderhoudsprojecten		
<i>Subsidie Rijksdienst Cultureel Erfgoed</i>	151.864	218.165
<i>Subsidie Provincie Fryslân</i>	65.965	116.380
<i>Cultuurfondsen etc.</i>	98.729	166.039
<i>Eigen bijdrage</i>	<u>195.152</u>	<u>188.574</u>
	511.710	689.159
Subsidie provincie Fryslân - basisorganisatie	282.500	276.101
Inkomsten uit eigen bezit	135.838	131.241
Overige baten	<u>33.875</u>	<u>287.610</u>
Som van de baten	2.477.227	2.131.361
 Lasten:		
Besteed aan doelstellingen	921.906	1.152.180
Werving baten	101.679	163.267
Beheer en administratie		
<i>Personeelskosten</i>	415.146	344.615
<i>Huisvestingskosten</i>	33.938	34.407
<i>Afschrijvingskosten</i>	13.335	14.796
<i>Bestuurskosten</i>	19.016	16.502
<i>Adviseurskosten</i>	65.393	55.680
<i>Overige kosten</i>	<u>46.902</u>	<u>36.756</u>
	593.729	502.755
Som van de lasten	1.617.314	1.818.202
 Saldo voor financiële baten en lasten:	859.913	313.159
saldo financiële baten en lasten	<u>133.395</u>	<u>220.981</u>
Saldo van baten en lasten	<u>993.308</u>	<u>534.139</u>
 Bestemming saldo van baten en lasten:		
toevoeging + / onttrekking -		
<i>Continuïteitsreserve</i>	4.071	214.120
<i>Bestemmingsreserves</i>	969.737	300.479
<i>Bestemmingsfondsen</i>	<u>19.500</u>	<u>19.540</u>
	<u>993.308</u>	<u>534.139</u>

Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 (Organisaties zonder winststreven). De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Begrotingscijfers worden niet vermeld aangezien de stichting de begroting niet als taakstellend instrument gebruikt.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden met uitzondering van grond en de kerkgebouwen gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeveranderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Afschrijving vindt plaats vanaf het moment van ingebruikneming.

De kerken worden gewaardeerd tegen een prijs van € 1,- per kerk.

Grond, veelal verkregen in het kader van een overname van een kerk, wordt conform de jaarverslaggevingsrichtlijnen gewaardeerd tegen de actuele waarde¹. Deze actuele waarde wordt benaderd via de actuele inkoopprijs voor grond door middel van toepassing van de regels voor *de waardering van verpachte gronden in box 3* zoals deze door de Belastingdienst worden gehanteerd. In deze waardering wordt rekening gehouden met de verpachte staat, zowel eindig als niet-eindig.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeveranderingen worden in de staat van baten en lasten verwerkt via het saldo van financiële baten en lasten.

Gelet op de langjarige doelstellingen van de Stichting is het beleggingsbeleid overwegend behoudend. De aan de Stichting toevertrouwde middelen worden in hoofdzaak risicomijdend belegd (2/3 deel van vermogenspositie); dit kan in de vorm van obligaties, beleggingen in obligatie-index-fondsen, bank- en spaarsaldi of deposito's en grond. Het resterende 1/3 deel kan risicodragend worden belegd met de volgende restrictie: de beleggingen dienen bij voorkeur te bestaan uit zgn. wereld-indexfondsen (in principe belegd in € en zo mogelijk ex-UK), dit om valutarisico's te vermijden. Extra aandacht dient er te zijn bij beleggingen in derivaten; hierbij zijn van toepassing de kwalificaties voor verantwoord beleggen ten aanzien van milieu, maatschappij en goed bestuur ofwel het gaat dan om zgn. ESG-fondsen (Environmental, Social en Governance). Dergelijke fondsen zijn inmiddels beschikbaar en passen qua doelstelling bij de maatschappelijke doelstelling van SAFT om duurzaam behoud en gebruik van kerken te bewerkstelligen.

Lopende onderhoudsprojecten (LOP's)

LOP's worden in de boekhouding verwerkt vanaf het moment dat het zicht op uitvoering ervan ontstaat (het uitvoeringsvoornemen c.q. de uitvoeringsverplichting). Basis is de zo nauwkeurig mogelijk opgestelde projectbegroting, die in de balans wordt opgenomen:

- *Debet* als projectfinanciering, veelal direct opgesplitst in de financieringstoezeggingen van participerende partijen (b.v. overheden, fondsen, de eigen bijdrage van de Stichting etc.). De

¹ De actuele waarde is een andere dan de verkrijgingswaarde van de grond in het verleden; de verkrijging is veelal onderdeel geweest van de meegeefsom van de kerk voor onderhoud e.d. In 2021 is tevens grond te Wolsum aangekocht. Zie de toelichting bij materiële vaste activa op pagina 11.

eigen bijdrage van de Stichting wordt in het eerste boekjaar van het LOP volledig in de exploitatie verwerkt, en wordt daarmee als last voor het eerste boekjaar / projectjaar beschouwd; deze last wordt ten laste van het eigen vermogen gebracht via de exploitatierekening en daarmee dus via de resultaatverwerking.

- *Credit* als LOP-begroting, zijnde de maximale hoogte van de uit te voeren werkzaamheden. Op basis van de in het boekjaar aan de LOP's bestede kosten wordt een overeenkomstig bedrag als bate onttrokken aan deze balanspost (die daarmee in feite het karakter heeft van een voorziening) en in de exploitatie verantwoord.

Waardering op de balans vindt plaats op basis van nog uit voeren werkzaamheden onder aftrek van de nog te ontvangen subsidies en andere bijdragen op basis van de toezeggingen. Met deze saldering wordt voorkomen dat de balans een te overtrokken positie weergeeft van de LOP's.

Afhankelijk van de aard van het saldo van LOP's wordt deze post opgenomen aan de actiefzijde dan wel de passiefzijde van de balans.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Eigen vermogen - algemeen

Aan de eerder gehanteerde tweedeling binnen het eigen vermogen (continuïteitsreserve en bestemmingsfondsen) is toegevoegd een derde deel t.w. bestemmingsreserves. De nieuwe driedeling staat dichterbij de bedoelingen van RJ. De herinrichting geeft het bestuur duidelijker mogelijkheden voor noodzakelijke en meer verantwoorde oormerking. Historische cijfers zijn met behulp van deze driedeling aangepast.

Eigen vermogen – continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve dient ter dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de Stichting bij een eventuele beëindiging van activiteiten gedurende een bepaalde periode aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. Overigens is een dergelijke beëindiging van activiteiten niet voorzien noch verwacht; de stichting werkt vanuit een continuïteit-doelstelling. Het doel is een reservering aan te houden van maximaal 1,5 keer de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. De kosten van de werkorganisatie werden voor 2021 berekend op afgerond € 496.000. De bedoelde reserve bedroeg ultimo 2021 € 477.463.

De COVID-19 pandemie wordt niet beschouwd als bedreiging van de continuïteit van de stichting.

Eigen vermogen - bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn gebaseerd op expliciete bestuursbesluiten; de gelden zijn bestemd voor helder omschreven doelen. Het besteden van deze geleden wordt geregeld via separate besluitvorming door het bestuur.

Eigen vermogen - bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen door derden verstrekte middelen waarvan door de verstrekker de bestemming is aangegeven.

Baten en lasten

Baten en lasten worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor giften en nalatenschappen betekent dit dat ze in aanmerking worden genomen in het jaar waarin ze worden ontvangen, of als de aard en omvang voldoende duidelijk is.

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen of met deze voorwaarde zijn verkregen, worden afzonderlijk vermeld in de toelichting op de staat van baten en lasten, onder vermelding van de aard van de bestemming.

Verplichtingen, verliezen op LOP's en andere mogelijke lasten die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De begrotingscijfers zijn niet vermeld in de jaarrekening omdat deze op dit aggregatieniveau niet als belangrijk stuurmiddel worden gebruikt voor de beheersing van de activiteiten.

Toelichting op de balans per 31-12-2021

Materiële vaste activa

(bedragen x €)

	Kerken	overige gebouwen	Grond	overige bedrijfs- middelen	Totaal
<i>Stand per 31-12-2020</i>					
Aanschafwaarde	55	85.516	2.365.060	84.707	2.535.338
cumulatieve afschrijvingen	0	-17.087	0	-67.049	-84.136
boekwaarde 31-12-2020	55	68.429	2.365.060	17.658	2.451.201
<i>Mutaties aanschafwaarde 2021</i>					
Investeringsen / verkrijgingen	1	0	1.082.001	1.753	1.083.755
Herwaardering via staat van baten en lasten	0	0	-220.322	0	-220.322
Desinvesteringen / buiten gebruik	0	0	0	-1.341	-1.341
	1	0	861.679	412	862.092
<i>Mutaties afschrijvingen 2021</i>					
Afschrijvingen	0	2.848	0	10.487	13.335
Desinvesteringen / buiten gebruik	0	0	0	-1.341	-1.341
	0	2.848	0	9.146	11.994
<i>Stand per 31-12-2021</i>					
Aanschafwaarde	56	85.516	3.226.739	85.119	3.397.430
cumulatieve afschrijvingen	0	-19.935	0	-76.195	-96.130
boekwaarde 31-12-2021	56	65.581	3.226.739	8.924	3.301.300
afschrijvingspercentages	0	3,33	0	10/20/25	

In 2021 is één kerk verworven: Harich. Een complete lijst van alle objecten in eigendom is als bijlage 1 op pagina 32 opgenomen. In dat overzicht is ook aangegeven wat de *staat van onderhoud* is.

In overige gebouwen is sinds 2015 opgenomen het nevengebouw 'De Voorhof' te Huizum, nabij de kerk gelegen.

Via directe aankoop is 24,553 ha. grond verworven nabij Wolsum voor een bedrag van € 1.082.001. Op dit bedrag is een waardevermindering van € 246.309 toegepast conform de waarderings-eisen beschreven in de *Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening* (zie pagina 8). Dit bedrag maakt deel uit van de totale herwaarderingsvermindering van € 220.322.

Verder zijn onder overige bedrijfsmiddelen investeringen gedaan er hoogte van € 1.753 ten behoeve van het kantoor te Leeuwarden, alsmede buitengebruikstellingen ad € 1.341.

Financiële vaste activa

(bedragen x €)

	Boek- waarde 31-12-2020	Mutaties 2021	Boek- waarde 31-12-2021
Beleggingen	868.064	1.447.936	2.316.000
Leningen	0	16.465	16.465
Totaal	868.064	1.464.401	2.332.465

In aansluiting op *Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening* (zie pagina 8) hebben zich binnen de categorieën de volgende mutaties voorgedaan:

Financiële vaste activa

(bedragen x €)

Beleggingen

	Boek- waarde 31-12-2020	Toevoegingen	Onttrekkingen	Waarde- mutaties	Boek- waarde 31-12-2021
Participaties Zeewind	143.043	0	0	-6.340	136.703
Aandelen via indexfondsen	725.021	609.542	0	302.323	1.636.886
Obligaties via indexfondsen	0	551.402	0	-8.992	542.410
Totaal	868.064	1.160.944	0	286.991	2.316.000

In 2021 is de portefeuille uitgebreid met risicomijdende beleggingen om te komen tot een hoger rendement op de eigen middelen. De koerswinst van € 286.991 is via de exploitatierekening bij het onderdeel 'saldo financiële baten en lasten' verwerkt (zie ook pagina 26).

Het onderdeel *leningen* betreft een onderhandse lening aan een personeelslid i.v.m. studiefinanciering voor een aan werk gerelateerde studie; de looptijd is 36 maanden. Er wordt maandelijks met gelijkblijvende bedragen afgelost en de verschuldigde rente is vastgesteld op 1% per jaar.

Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x €)

	31-12-2021	31-12-2020
BTW verrekeningen	0	7.893
Depotbedrag PostNL	650	650
Premie pensioenverzekering	2.636	0
Nog te ontvangen uit nalatenschappen	505.000	0
Vooruitbetaalde bedragen - algemeen	2.167	3.759
Overige vorderingen	60.185	142.588
	570.637	154.890

Liquide middelen

(bedragen x €)

	31-12-2021	31-12-2020
Spaarrekeningen	4.600.239	3.168.160
Rekeningen Courant	1.295.733	2.421.865
Deposito	0	1.895.000
Kas	3.384	2.431
	5.899.355	7.487.455

Eigen Vermogen

(bedragen x €)

	Stand per 31-12-2020	samenv. Stipefûns	Resultaat 2021	Stand per 31-12-2021
Continuïteitsreserve	381.483	91.909	4.071	477.463
Bestemmingsreserves	8.812.301		969.737	9.782.038
Bestemmingsfondsen	92.764		19.500	112.264
Totaal eigen vermogen	9.286.549	91.909	993.308	10.371.766

De *continuïteitsreserve* is in 2021 verhoogd met € 91.909 vanuit de fusie van de Stichting Alde Fryske Tsjerken en het Stipefûns fan 'e stichting Alde Fryske Tsjerken. Voor de hoogte van de continuïteitsreserve wordt de normering van de ANBI als uitgangspunt genomen; deze norm betekent een maximering van deze reserve tot een niveau van ca. 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie (personeel, huisvesting en administratieve kosten); voor 2021 bedroegen deze kosten € 496.000; een continuïteitsreserve van € 744.000 zou op basis van de ANBI-norm verdedigbaar zijn geweest; daar zit SAFT met € 477.463 onder. Via de resultaatverdeling 2021 is een bedrag toegevoegd van € 4.071.

Bestemmingsreserves

(bedragen x €)

	Stand per 31-12-2020	toe- voegingen	ont- trekkingen	Stand per 31-12-2021
1 Instandhouding kerken	8.286.391	431.066	312.227	8.405.230
2 Spaardoel Plaatselijke Commissies	213.794	49.812	44.971	218.636
3 Projecten met hulp van derden en/of met eigen middelen	180.848	131.732	30.019	282.561
4 Onderhoud Voorhof, Leeuwarden	131.270	0	5.659	125.611
5 Vermogensrendement	0	500.000		500.000
6 Koersplan 2021 - 2024	0	250.000		250.000
Totaal Bestemmingsreserves	8.812.301	1.362.611	392.876	9.782.038

Ter toelichting per *bestemmingsreserve* het volgende:

1 In de bestemmingsreserve instandhouding kerken is bij bestuursbesluit ultimo 2021 een bedrag bestemd van € 8.405.230 nadat de jaarlijkse mutaties waren verwerkt (toevoegingen € 431.066 en bestedingen € 312.227).

2 In de bestemmingsreserve spaardoel Plaatselijke Commissies is bij bestuursbesluit ultimo 2021 een bedrag bestemd van € 218.636. Het bedrag is het resultaat van de inspanningen van de lokale beheercommissie teneinde eigen investeringen te kunnen doen ten behoeve van lokale activiteiten.

3 Met het geld uit de bestemmingsreserve projecten met hulp van derden en / of met eigen middelen worden speciale activiteiten gefinancierd. In het jaarverslag komen deze apart aan de orde.

4 In de bestemmingsreserve onderhoud Voorhof, Leeuwarden is bij bestuursbesluit ultimo 2021 een bedrag bestemd van € 125.611. De Voorhof is een nevengebouw van de kerk te Huizum en is geen rijksmonument hetgeen een reden is om voor onderhoud geld apart zetten.

5 In de bestemmingsreserve voor vermogensrendement als bron van inkomsten is bij bestuursbesluit ultimo 2021 een bedrag bestemd van € 500.000. De vorming van deze bestemmingsreserve is ingegeven door de ontvangen bedragen uit nalatenschappen; deze bedragen zijn bedoeld om over een langere periode te worden besteed. Er is daarom behoefte aan speciale oormerking via het creëren van een *bestemmingsreserve voor vermogensrendement*, juist ten behoeve van toekomstige exploitaties.

6 In de bestemmingsreserve koersplan 2021 - 2024 is bij bestuursbesluit ultimo 2021 een bedrag bestemd van € 250.000. Om de nieuwe uitdagingen in het Koersplan 2021 – 2024 te kunnen ondersteunen heeft het bestuur besloten om deze bestemmingsreserve in het leven te roepen.

Bestemmingsfondsen

(bedragen x €)

	<i>Stand per 31-12-2020</i>	<i>toe- voegingen</i>	<i>ont- trekkingen</i>	<i>Stand per 31-12-2021</i>
1 Schalsum - preekstoel	10.000			10.000
2 Jorwert - uit nalatenschap verkregen	10.500		10.500	0
3 Wijckel - onderhoud praalgraf Menno van Coehoorn	37.715			37.715
4 Kortezwaag - geen renovatie	0	5.000		5.000
5 Adelijk Erfgoed in Friese Kerken	34.549			34.549
6 Blessum: activiteiten gemeenschap	0	25.000		25.000
Totaal Bestemmingsfondsen	92.764	30.000	10.500	112.264

Bij de *bestemmingsfondsen* is de bestemming – kort verwerkt in de titel – expliciet door derden aangegeven; binnen het bedrag van de toevoegingen valt op een legaat van € 25.000 bestemd voor activiteiten in de kerk van Blessum.

Langlopende schulden (bedragen x €)

	Weidum	Totaal
Hoofdsom	323.000	323.000
afgelost t/m 2020	64.600	64.600
Restschuld 2020	258.400	258.400
aflossing 2021	64.600	64.600
Restschuld 31-12-2021	193.800	193.800

Balanspresentatie

<i>Langlopend 31-12-2020</i>	193.800	193.800
<i>Langlopend 31-12-2021</i>	129.200	129.200
 <i>Kortlopend 31-12-2020</i>	 64.600	 64.600
<i>Kortlopend 31-12-2021</i>	64.600	64.600

Op de lening 'Weidum' is in 2021 de tweede van vijf jaarlijkse termijnen à € 64.600 afgelost.

Lopende onderhoudsprojecten (bedragen x €)

	<i>saldo</i> 31-12-2021	<i>saldo</i> 31-12-2020
<i>Onderhoudsprojecten</i>	701.170	632.518
<i>Overige projecten</i>	656.880	617.933
<i>Totaal</i>	1.358.050	1.250.451

De vorenstaande tabel is een saldering van enerzijds de financiering van de lopende onderhoudsprojecten (m.a.w. de projectdebiteuren) en anderzijds de nog uit te voeren werkzaamheden. Hierna volgt de specificatie:

Lopende onderhoudsprojecten

	31-12-2021			31-12-2020		
	<i>openstaande projectdebiteuren</i>	<i>nog uit te voeren werkzaamheden</i>	<i>saldering</i>	<i>openstaande projectdebiteuren</i>	<i>nog uit te voeren werkzaamheden</i>	<i>saldering</i>
<i>Onderhoudsprojecten</i>	835.088	1.536.258	701.170	1.098.591	1.731.110	632.518
<i>Overige projecten</i>	469.486	1.126.366	656.880	348.699	966.631	617.933
<i>Totaal</i>	1.304.573	2.662.624	1.358.050	1.447.290	2.697.741	1.250.451

De tabel laat zien dat zowel voor de groep *lopende onderhoudsprojecten* (BRIM/SIM) alsook voor de groep *overige projecten* de saldering positief uitpakt: voor de projectuitvoering zijn meer dan voldoende liquide middelen binnengekomen om het tempo van de uitgaven / bestedingen te kunnen accommoderen. Er wordt gewerkt aan tijdige invordering van de gedane toezeggingen voor de projecten.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

(bedragen x €)

	31-12-2021	31-12-2020
Aflossingen komend jaar op langlopende leningen	64.600	64.600
Crediteuren	79.830	87.981
Reservering vakantieuitkering	8.171	6.498
Reservering vakantieuitkering - soc. lasten	1.604	1.270
Loonheffingen en sociale premies	16.746	16.060
Premie pensioenverzekering	0	1.605
Vooruitontvangen donaties en overige bedragen	31.444	22.927
Overige schulden en overlopende passiva	42.346	29.881
Totaal kort lopende schulden en overlopende activa	244.741	230.821

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Huurovereenkomsten

Er is een huurovereenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten voor Emmakade 59 te Leeuwarden, eerste etage oostvleugel. Op 31 december 2021 bedroeg de jaarlijkse huur € 20.455. Op 1 april 2022 wordt een huurverhoging toegepast; de jaarhuur is alsdan € 21.621.

Er is een huurovereenkomst tot en met jaareinde (met automatische verlenging) voor opslagruimte in Dokkum. De jaarhuur bedraagt € 6.500.

Voor de kopieermachine neemt de stichting deel in een gezamenlijke overeenkomst (met collega-instellingen in het kantoor Emmakade 59 te Leeuwarden) met de leverancier, welk contract in 2020 is vernieuwd.

Meerjarige schenkingen

Aan de stichting worden meerjarige schenkingen gedaan; een deel daarvan geschiedt via notariële schenkingsaktes, een ander deel via zgn. *overeenkomsten periodieke giften in geld* (model van de Belastingdienst). In beide gevallen wordt veelal aangegeven dat de schenking eindigt bij overlijden. Dat laatste maakt dat de schenking niet als vordering op de balans verwerkt wordt. Ultimo 2021 gaat het om een uitstaand bedrag van € 123.180 voor 2022 en om € 263.435 voor de periode vanaf 2023.

Toelichting op de staat van baten en lasten 2021

BATEN

Om te beginnen wordt een samenvattende tabel van de baten op hoofdlijnen gegeven, waarna op de diverse onderdelen nader wordt ingegaan.

Baten	(bedragen x €)	
	2021	2020
Baten uit eigen fondsenwerving	1.513.305	993.963
Dekking voor onderhoud / restauraties	511.710	689.157
Subsidie Provincie Fryslân	282.500	276.101
Inkomsten uit eigen bezit	135.838	131.241
Overige baten	33.875	40.898
<i>Totaal van de baten</i>	<u>2.477.227</u>	<u>2.131.360</u>

Baten uit eigen fondsenwerving	(bedragen x €)	
	2021	2020
Bijdragen van donateurs	116.276	108.353
Nalatenschappen en legaten	895.442	479.921
Giften - algemeen	38.443	29.795
Giften - met bestemming	457.521	313.349
Giften - Jubileum 50 jaar SAFT	772	55.195
Overige baten	4.851	7.352
<i>Totaal van de baten</i>	<u>1.513.305</u>	<u>993.963</u>

Bijdragen van donateurs

De stand van het aantal donateurs was op 31-12-2021: 4.214 (stand 31-12-2020: 4.221).

Aantal nieuwe donateurs in 2021: 192 (2020 jubileumacties: 648).

Aantal opzeggingen 2021: 199 (2020: 149).

Nalatenschappen en legaten

Voor het jaar 2021 zijn de redelijkerwijs te verwachten baten die nog niet zijn ontvangen, meegenomen via de overlopende posten op de balans; het betreft hier een bedrag van € 505.000 als onderdeel van het totaalbedrag van € 895.442 ultimo 2021.

Giften met bestemming

Voor zover niet expliciet bestemd voor speciale oormerking, betreft het hier tevens posten die via de resultaatverdeling toegewezen worden aan bestemmingsreserves. Zo is er bijvoorbeeld voor onderhoud voor de kerk van Harich een bedrag van € 250.000 ontvangen, voor het kerkinterieur-onderzoek een bedrag van € 63.000, voor bijbelrestauratie € 10.000, voor onderhoud Buitenpost en Weidum resp. € 40.000 en € 64.600.

Dekking voor lopende onderhoudsprojecten / restauraties

(bedragen x €)

	2021	2020
Lopende onderhoudsprojecten (BRIM/SIM)	309.339	456.156
Overige projecten	202.371	233.002
<i>Totaal van de dekking</i>	<u>511.710</u>	<u>689.157</u>

Subsidie Provincie Fryslân

(bedragen x €)

	2021	2020
Budgetsubsidie Provincie Fryslân	282.500	276.101
<i>Totaal subsidie provincie Fryslân</i>	<u>282.500</u>	<u>276.101</u>

Het betreft hier het boekjaarsubsidie, het eerste betreffende de vierjaarperiode 2021-2024. Het subsidie is gerelateerd aan een aantal kostenposten van de werkorganisatie SAFT.

Inkomsten uit eigen bezit

(bedragen x €)

	2021	2020
Verhuuropbrengsten en overig	121.713	109.292
Grafrechten	14.125	21.949
<i>Totaal inkomsten uit eigen bezit</i>	<u>135.838</u>	<u>131.241</u>

Het betreft hier de jaarlijkse verhuuropbrengsten uit activiteiten van de plaatselijke commissies; veel van deze opbrengsten betreffen de verhuur ten behoeve van kerkdiensten. Vanwege de coronapandemie lopen de inkomsten ook in 2021 net als in 2020 nog achter op wat anders het geval zou zijn geweest.

Via het beheer van de begraafplaatsen van de stichting worden o.a. grafrechten geïnd als onderdeel van de eigen inkomsten. Vanwege de diversiteit in afkoopregelingen treden er jaarlijks fluctuaties op.

LASTEN

Besteed aan doelstellingen

(bedragen x €)

	2021	2020
Lopende onderhoudsprojecten (BRIM/SIM)	309.339	456.156
Onderhoud overige projecten	202.371	233.002
Eigen bijdrage aan financiering projecten	234.984	261.853
Exploitatie eigen bezit	175.212	201.170
Totaal besteed aan doelstellingen	921.906	1.152.180

Lopende onderhoudsprojecten (BRIM/SIM) (bedragen x €)

	2021	2020
BRIM-8 (2015-2020)	0	12.144
SIM-10 (2017-2022)	201.919	349.728
SIM-11 (2018-2023)	53.621	17.073
SIM-12 (2019-2024)	28.500	42.755
SIM-14 (2020-2025)	3.535	1.403
SIM-15 (2019-2024)	1.032	0
SIM-16 (2021-2026)	1.307	0
SIM-17 (2021-2026)	18.312	33.052
SIM-18 (2021-2026)	1.112	0
SIM-19 (2021-2026)	0	0
	309.339	456.156

Onderhoud (BRIM/SIM) loopt per project over een periode van 6 jaren. Dat houdt in dat er per kalenderjaar nogal verschillen kunnen optreden in de onderhoudsbestedingen. Ook worden er werkzaamheden van kerken en jaren geclusterd uitgevoerd.

Onderhoud overige projecten

(bedragen x €)

	2021	2020
Koarnjum - restauratie toren	1.074	63.517
Jelsum - achterst. Onderh.	6.534	689
Gaast - keuken en toilet	0	6.534
Wânswert - keuken en toilet	3.430	0
Wânswert - achterstallig onderhoud	0	0
Wânswert - begraafplaats	39.131	0
Augsbuurt - restauratie	113.064	0
Weidum - restauratie	0	161.718
Weidum - keuken en toilet	0	0
Baaium - orgelrestauratie	12.480	0
Ferwâlde - restauratie	5.311	544
Jorwert - inrichting	21.347	0
Harich - pantry	0	0
Jorwert - dakrestauratie	0	0
Lichtaard - verbouwing	0	0
	<u>202.371</u>	<u>233.002</u>

De restauratie van de kerk te Augsbuurt is in 2021 voltooid. Het werk aan de kerken van Koarnjum en Jelsum is eveneens afgerond; voor de overige projecten geldt dat er gestart is in 2021 of dat het project een aanvang neemt in 2022.

Eigen bijdrage aan financiering projecten

(bedragen x €)

	2021	2020
<i>Lopende onderhoudsprojecten BRIM/SIM</i>		
BRIM 2 (nacalculatie)	0	8.030
BRIM 3 (nacalculatie)	-15.326	0
BRIM 6	0	-37.000
SIM 10	0	-12.000
SIM 11	0	-7.500
SIM 13	0	0
SIM 14	0	-9.000
SIM 16 - Weidum	54.282	0
SIM 17	0	97.553
SIM 19 - Harich	26.775	0
<i>sub-totaal BRIM/SIM</i>	<u>65.731</u>	<u>40.083</u>
<i>Overige projecten</i>		
Dedgum	0	4.895
Jorwert - inrichting	30.500	0
Jorwert - dakrestauratie	127.803	0
Harich - pantry	25.000	0
Augsbuurt (restauratie)	-10.875	-80.107
Holwerd - Ridderbeelden	0	-9.040
Hegebeintum - Rouwborden	0	-5.017
Ferwâlde	0	79.576
Weidum (acht. onderh.)	7.801	111.565
Weidum (overig VR)	0	50.000
Baaïum (orgel)	-61.976	69.898
Lichtaard (verbouwing)	51.000	0
	<u>169.253</u>	<u>221.770</u>
<i>Totaal</i>	<u><u>234.984</u></u>	<u><u>261.853</u></u>

De lasten-groep *eigen bijdrage aan financiering projecten* regelt via de exploitatierekening de geldstroom uit het eigen vermogen naar de dekking van de financiering per lopend onderhoudsproject. Deze verwerkingsmethode vloeit voort uit het principe dat aangegane verplichtingen voor deze projecten volledig moeten worden afgedekt in het boekjaar waarin ze bekend worden.

In 2021 moest op een aantal projecten verlies worden genomen, met name geldt dat voor Jorwert – dak-restauratie (€ 127.500). Voor het orgel van Baaïum is in 2021 via fondswerving alsnog een bedrag van € 61.976 binnengekomen, terwijl in 2020 nog voor € 69.898 aan verlies moest worden genomen. Voor de kerk te Lichtaard wordt een verbouwing voorzien van € 51.000 i.v.m. op handen zijnde verhuur m.i.v. 1-4-2022.

Exploitatie eigen bezit

(bedragen x €)

	2021	2020
Verzekeringspremies	19.010	19.523
Verwarming, verlichting, water	29.022	55.619
Onderhoud / niet subsidiabel	56.909	56.773
Overige kosten pc's	67.018	67.304
overige kosten centraal	0	1.401
Onderhoud begraafplaatsen	3.253	550
	<u>175.212</u>	<u>201.170</u>

De regel *Overige kosten pc's*, feitelijk de kosten van lokale activiteiten, is opnieuw lager dan in 2019; ook hier geldt weer het effect van het tweede corona-jaar.

Werving baten

(bedragen x €)

	2021	2020
PR, werving en educatie	66.701	134.519
Publicaties	34.978	28.748
<i>Totaal werving baten</i>	<u>101.679</u>	<u>163.267</u>

Het onderdeel **Werving van baten** kent twee onderdelen: *PR, werving en educatie* en *Publicaties*. Specificaties daarvan volgen hierna.

PR, werving en educatie

(bedragen x €)

	2021	2020
Openingen, evenementen	8.912	927
Jubileum 2020	20.019	75.563
Impresariaat	15.329	10.117
Educatie	1.850	0
Fonds- en donateurswerving	7.122	40.410
Website	4.923	5.930
Overige propagandakosten	8.546	1.571
<i>Totaal PR, werving en educatie</i>	<u>66.701</u>	<u>134.519</u>

De jubileumactiviteiten 2020 hebben nog geen vervolg gekregen in 2021, vanwege de corona-pandemie. Sommige activiteiten zullen (zo mogelijk) in 2022 nog een vervolg krijgen; de voorbereidingen daarvoor zijn wel in 2021 doorgegaan.

Publicaties

(bedragen x €)

	2021	2020
Magazine	16.534	14.510
Verzendkosten en handling	15.745	8.684
Redactiekosten	2.699	5.554
Totaal publicaties	34.978	28.748

Het extra dikke magazine-nummer van december 2021 zorgt voor het verschil met 2020.

Bij de verzendkosten zijn in 2021 grote kostenstijgingen doorgevoerd, terwijl tegelijkertijd is het gemiddelde gewicht van het te verzenden magazine toegenomen.

Beheer en administratie

(bedragen x €)

	2021	2020
Personeelskosten	415.146	344.615
Huisvesting	33.938	34.407
Afschrijvingskosten	13.335	14.796
Bestuurskosten	19.016	16.502
Adviseurskosten	65.393	55.680
Overige kosten	46.902	36.756
Totaal beheer en administratie	593.729	502.755

Personeelskosten

(bedragen x €)

	2021	2020
Lonen en salarissen	300.988	248.119
Sociale lasten	42.943	34.381
Pensioenpremies	23.634	21.409
Reis- en verblijfkosten	7.772	6.880
Ziekteverzuimverzekering	20.363	12.764
Cursussen en opleidingen	23.087	4.770
Overige personeelskosten	8.827	8.704
Ingeleend personeel	3.008	32.559
Uitkeringen ziekteverzuimverzekering	0	-3.819
Bijzondere B&L personeel	-18.861	-23.488
Werkkostenregeling	3.386	2.336
Totaal personeelslasten	415.146	344.615

Binnen het onderdeel ‘personeelskosten’ zijn de *lonen en salarissen* opgenomen van 5,02 fte (stand ultimo 2021 inclusief een vacature voor 0,6 fte op het secretariaat); ultimo 2020 was dat 4,54 fte. De gemiddelde bezetting over het jaar 2021 was 4,75 fte (2020 4,34 fte). Deze fte-bewegingen zorgen voor een hogere loonlast t.o.v. 2020. Gezien de werkdruk laat het zich aanzien dat deze trend zich ook in 2022 gaat doorzetten.

Verder kon een bedrag van € 20.019 uit de loonkosten worden doorbelast naar jubileumactiviteiten; dit is verwerkt in de post ‘Bijzondere B&L personeel’.

Het onderdeel ‘cursussen opleidingen’ is in 2021 hoger dan geraamd vanwege een aantal vooruitbetalingen.

Adviseurskosten	2021	2020
Accountantskosten	16.335	12.337
Advocaatkosten	5.660	10.146
Overige inhuur derden	43.397	33.197
Totaal huisvestingskosten	65.393	55.680

De accountantskosten zijn aanmerkelijk hoger dan in 2020; was er enerzijds enig meerwerk in het jaarwerk, anderzijds zijn er extra kosten gemaakt teneinde een accountantsverklaring te realiseren bij de eerste vierjaarlijkse boekjaarsubsidie-afrekening (2017-2020) met de Provincie Fryslân.

De post ‘overige inhuur derden’ betreft externe deskundigheid op het gebied van communicatie; dat deze post hoger is dan 2020 is te verklaren door de extra inspanningen in het kader van het nieuwe Koersplan 2021 – 2024.

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

Saldo financiële baten en lasten		(bedragen x €)
	2021	2020
Ontvangen dividend	21.786	11.402
Koersresultaat beleggingen	286.991	48.672
Waarderesultaat grond	-220.322	108.662
Pacht	58.387	52.237
Rente	-13.447	8
<i>Totaal baten uit beleggingen</i>	<u>133.395</u>	<u>220.982</u>

Het bedrag aan *ontvangen dividend* is gekoppeld aan de uitbreiding in 2021 van de beleggingsportefeuille (zie ook de toelichting bij de financiële vaste activa op pagina 12).

Het *koersresultaat op beleggingen* is conform de algemene marktontwikkeling in 2021.

Op *grond* is een waardevermindering ingeboekt vanwege de toepassing van de vigerende regels (zie ook de toelichting bij de materiële vaste activa op pagina 11).

De *pachtinkomsten* stijgen in vergelijking met 2020; dit heeft te maken met het feit dat de pacht van landerijen rondom Wolsum in 2021 voor het eerst voor een deel van het jaar konden worden geïnd.

Bij de *rente* was er in 2020 nog per saldo een plus, voor 2021 is dit niet langer het geval.

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de jaarstukken

Statuten d.d. 2 april 2000, artikel 12:

Lid 1: het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.

Lid 2: bij het einde van een boekjaar worden de boeken van de Stichting afgesloten en worden daaruit door de zorg van de penningmeester een balans, een staat van baten en lasten, een en ander met toelichting, opgemaakt.

Lid 3: Binnen zes maanden na het einde van het boekjaar, behoudens verlenging van deze termijn door het Algemeen bestuur, worden deze jaarstukken, voorzien van een rapport van een door het Dagelijks Bestuur aan te wijzen accountant, aan de leden van het Algemeen Bestuur aangeboden en door het Algemeen Bestuur in de eerstvolgende vergadering behandeld. Het Algemeen Bestuur is te allen tijde bevoegd een deskundige ten koste van de Stichting aan te wijzen ter naziening en controle van de jaarstukken.

Lid 4: In de vergadering ter behandeling van de jaarstukken brengt het Dagelijks Bestuur tevens verslag uit over het door hem gevoerde bestuur over het betreffende boekjaar.

Lid 5: Ongewijzigde vaststelling door het Algemeen Bestuur van de jaarstukken geldt als décharge voor de penningmeester voor de uit de stukken blijkende handelingen. Goedkeuring van het verslag van het Dagelijks Bestuur door het Algemeen Bestuur strekt het Dagelijks Bestuur tot décharge voor hetgeen uit dit verslag blijkt.

Lid 6: In elke vergadering van het Algemeen Bestuur brengt het Dagelijks Bestuur voorlopig verslag uit van het verrichte sedert de vorige vergadering van het Algemeen Bestuur.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

In de staat van baten en lasten is na de berekening van het exploitatiesaldo de verwerking van dit saldo in het eigen vermogen aangegeven. De jaarrekening is opgesteld na de hiervoor genoemde verwerking van het saldo van baten en lasten.

Controleverklaring

Voor de controleverklaring wordt verwezen naar het rapport op de hierna volgende pagina's.

Overzicht van bijlagen

Na de controleverklaring is als bijlage opgenomen een *Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen* (bijlage 1).

Verklaring van het bestuur

Hiermee verklaart het Algemeen Bestuur van de Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden, dat de jaarrekening 2021 van de genoemde Stichting is opgemaakt in overeenstemming met ter zake vastgestelde richtlijnen en strekt tot décharge van het Dagelijks Bestuur.

De voorzitter, dhr. drs. H. ten Hoeve

De secretaris, dhr. ing. M. Weerd

Leeuwarden, d.d. 9 juni 2022

Stichting Alde Fryske Tsjerken
T.a.v. Het bestuur
Postbus 137
8900 AC LEEUWARDEN

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Alde Fryske Tsjerken

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Alde Fryske Tsjerken per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de winst- en verliesrekening over 2021; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Alde Fryske Tsjerken zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze

controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

LEEUWARDEN, 10 juni 2022

Omnyacc In Control B.V.

drs. S.G.J. van der Stoop RA

Bijlage 1

Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen

#	RM-nr	Monumentnaam	Omschrijving zelfstandig onderdeel	Jaar van overname	Verzekerde waarde 01-01-2022 (opstal + inventaris)	Staat van onderhoud	SIM-cluster (periode uitvoering)
01	23752	Augsbuurt #	Kerk	1971	€ 1.168.500	Matig	SIM-10 (2017-2022)
02	15615	Ginnum	Kerk en toren	1972	€ 1.508.600	Goed	SIM-10 (2017-2022)
03	15633	Lichtaard	Kerk en toren	1972	€ 1.591.200	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
04	11698	Sibrandahûs #	Kerk en dakruiter	1973	€ 2.134.000	Goed	SIM-10 (2017-2022)
05	21179	Schurega	Kerk	1973	€ 1.687.700	Goed	SIM-10 (2017-2022)
06	28581	Blessum #	Kerk, toren	1975	€ 2.907.000	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
07	8483	Britswert	Kerk en toren	1975	€ 3.140.300	Goed	SIM-10 (2017-2022)
08	21180	Katlijk	Kerk	1975	€ 2.111.100	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
09	38851	Terband	Kerk en dakruiter	1975	€ 2.596.700	Goed	SIM-10 (2017-2022)
10	15850	Boer	Kerk en toren	1975	€ 1.900.500	Goed	SIM-10 (2017-2022)
11	15878	Zweins	Kerk en dakruiter	1975	€ 2.566.800	Goed	SIM-10 (2017-2022)
12	15862	Peins	Kerk en dakruiter	1975	€ 2.913.300	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
13	15867	Schalsum	Kerk en toren	1975	€ 3.276.500	Goed	SIM-10 (2017-2022)
14	8470	Bears	Kerk en toren	1975	€ 4.282.000	Goed	SIM-11 (2018-2023)
15	24531	Hijum	Kerk	1975	€ 2.533.300	Redelijk	SIM-10 (2017-2022)
16	24529	Feinsum (Finkum)	Kerk	1975	€ 2.648.500	Goed	SIM-10 (2017-2022)
17	31852	Kortezwaag	Kerk en dakruiter	1977	€ 1.320.100	Redelijk	SIM-11 (2018-2023)
18	21198	Ter Idzard	Kerk en toren	1978	€ 1.297.500	Goed	SIM-12 (2019-2024)
19	38694	Bornwird	Kerk	1979	€ 1.267.200	Goed	SIM-12 (2019-2024)
20	13229	Goingaryp	Kerk en klokkenstoe	1978	€ 1.312.900	Goed	SIM-10 (2017-2022)
21	38730	Raard	Kerk	1979	€ 1.074.700	Redelijk	SIM-12 (2019-2024)
22	28584	Boksum	Kerk en toren	1979	€ 4.105.700	Goed	SIM-10 (2017-2022)
23	9511	Sint Jacobiparochie	Kerk en toren	1979	€ 6.833.900	Goed	SIM-10 (2017-2022)
24	39822	Westhem #	Kerk en toren	1979	€ 1.533.400	Goed	SIM-12 (2019-2024)
25	24525	Britsum	Kerk en toren	1980	€ 3.728.200	Goed	SIM-10 (2017-2022)
26	15628	Hegebeintum	Kerk en toren	1982	€ 3.071.700	Goed	SIM-10 (2017-2022)
27	28626	Wier	Kerk en toren	1983	€ 2.546.200	Goed	SIM-11 (2018-2023)
28	39821	Uitwellingerga	Kerk en toren	1983	€ 2.657.100	Goed	SIM-11 (2018-2023)
29	39320	Allingawier	Kerk en toren	1986	€ 2.675.600	Goed	SIM-17 (2021-2026)
30	38866	Nijeholtwolde	Klokkenstoel	1993	€ 140.400	Goed	
31	8494	Jorwert	Kerk en toren	1994	€ 6.631.000	Goed	SIM-10 (2017-2022)
32	31862	Olterterp #	Kerk	1996	€ 1.863.900	Goed	SIM-11 (2018-2023)
33	24519	Swichum	Kerk en toren	1998	€ 2.381.800	Goed	SIM-10 (2017-2022)
34	31590	Oostrum	Kerk	2003	€ 1.630.800	Redelijk	SIM-11 (2018-2023)
35	31575	Jouswier	Kerk	2003	€ 1.163.900	Goed	SIM-11 (2018-2023)
36	15645	Westernijtsjerk	Kerk en toren	2005	€ 3.133.900	Goed	SIM-10 (2017-2022)
37	38697	Foudgum	Kerk	2007	€ 1.330.000	Goed	SIM-17 (2021-2026)
38	38700	Hantumhuizen	Kerk	2007	€ 4.459.000	Goed	SIM 14 (2020-2025)
39	38707	Holwerd	Kerk	2008	€ 6.305.900	Goed	SIM 14 (2020-2025)
40	33993	Rottevalle	Kerk en dakruiter	2011	€ 1.683.400	Goed	SIM 14 (2020-2025)
41	20847	Haskerdijken	Kerk en toren	2012	€ 1.398.000	Goed	SIM-10 (2017-2022)
42	9495	Sint Annaparochie	Kerk en toren	2012	€ 6.310.800	Goed	SIM-17 (2021-2026)
43	33982	Kortehemmen	Kerk	2013	€ 1.167.200	Goed	SIM-10 (2017-2022)
44	24511	Huizum #	Kerk en toren	2013	€ 3.911.800	Goed	SIM-11 (2018-2023)
45	21528	Baaium	Kerk en toren	2014	€ 3.862.800	Goed	SIM-10 (2017-2022)
46	516529	Dedgum	Kerk en toren	2014	€ 2.364.100	Goed	SIM-11 (2018-2023)
47	31596	Wetsens	Kerk	2016	€ 1.834.900	Goed	SIM-12 (2019-2024)
48	516539	Zurich	Kerk en toren	2017	€ 1.984.100	Redelijk	SIM-12 (2019-2024)
49	515445	Koarnjum	Kerk en toren	2017	€ 3.486.500	Goed	SIM-12 (2019-2024)
50	24537	Jelsum	Kerk en toren	2017	€ 2.939.000	Goed	SIM-12 (2019-2024)
51	39343	Gaast	Kerk	2018	€ 1.435.700	Goed	SIM-14 (2020-2025)
52	39340	Ferwoude	Kerk	2018	€ 1.461.300	Matig	SIM-14 (2020-2025)
53	15643	Wânswert #	Kerk	2019	€ 3.006.400	Goed	SIM-15 (2019-2024)
54	8518	Weidum	Kerk en toren	2020	€ 5.745.300	Redelijk	SIM-17 (2017-2022)
55	7036	Bûtenpost	Kerk	2020	€ 7.734.500	Goed	SIM-18 (2021-2026)
56	15924	Harich	Kerk	2021	€ 2.838.000	Goed	SIM-19 (2021-2026)
					€ 154.594.600		
		# kerkhof aanwezig					